

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Principer för effektiva och tillförlitliga välfärdssystem

(yttrande på eget initiativ)

(2016/C 013/08)

Föredragande: Bernd SCHLÜTER

Den 22 januari 2015 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om

Principer för effektiva och tillförlitliga välfärdssystem

(yttrande på eget initiativ).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 september 2015.

Vid sin 510:e plenarsession den 16 och 17 september 2015 (sammanträdet den 17 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 130 röster för, 46 röster emot och 10 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK förespråkar **en tydligare strategisk fokusering från EU:s sida i socialpolitiken**. I detta sammanhang måste man också dra lärdom av erfarenheterna från krisen, krispolitiken och befolkningens minskade förtroende.

1.2 Kommissionen uppmanas att inom ramen för ett **omfattande arbetsprogram utarbeta allmänna socialpolitiska principer**, som EESK lägger fram förslag till i punkt 4. Detta kan bl.a. göras inom ramen för ett flaggskeppsinitiativ, styrningsreglerna eller en vitbok. Grundvalen är en förbättrad jämförande datainsamling på EU-nivå och i medlemsstaterna. Rena inputindikatorer (hur mycket pengar som läggs på en viss social förmån i de enskilda medlemsstaterna) räcker inte för att visa på välfärdssystemens kvalitet.

1.3 När de socialpolitiska principerna utarbetas i syfte att uppnå konvergens på hög nivå vad gäller socialskyddsstandarderna måste man beakta **medlemsstaternas befogenheter och de politiska och kulturella skillnaderna mellan de sociala trygghetssystemen**, och man bör så långt det är möjligt verka för samförstånd mellan medlemsstaterna.

1.4 De socialpolitiska principerna bör utgöra en innehållslig grund för bl.a. framtida **rekommendationer till medlemsstaterna** inom ramen för en mer effektivt utformad europeisk planeringstermin⁽¹⁾. Principerna bör även tillämpas genom **strukturfonderna, den öppna samordningsmetoden och den sociala konsekvensbedömningen enligt artikel 9 i EUF-fördraget**. Som en del av åtgärderna bör man också eftersträva ett bindande socialt grundskydd (**minimum social protection floor**). För detta bör man utnyttja de befintliga rättsliga grunderna.

1.5 Socialpolitiska principer bör också **ligga till grund för EU-organens agerande**, i synnerhet för ekonomisk styrning, budgetövervakning och krishantering.

1.6 **Arbetsmarknadens parter är viktiga aktörer** i synnerhet i de paritetiska socialförsäkringssystemen och i andra system som uppstått genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. De bör göras delaktiga i utarbetandet av socialpolitiska principer. Aktörer i det civila samhället samt sammanslutningar av socialtjänster, sociala företag, lokala myndigheter, statliga socialförvaltningar, socialförsäkringsorgan, användare och konsumenter bör också göras delaktiga inom sina ansvarsområden.

⁽¹⁾ Till exempel genom en strängare övervakning och bedömning av genomförandet av rekommendationer och en koppling till strukturfonderna (EUT C 170, 5.6.2014, s. 23).

1.7 EESK lägger här fram konkreta förslag till socialpolitiska principer för välfärdssystemen. Målet är att **förbättra effektiviteten och tillförlitligheten för förmånerna när det gäller såväl socialt skydd som social trygghet och hälso- och sjukvård, oberoende av typen av tillhandahållare och typen av förmån**. EESK strävar i detta sammanhang framför allt efter att socialrättsligt och ekonomiskt trygga moderna sociala tjänster som är inriktade på det allmänna bästa i alla EU-medlemsstater.

1.8 EESK tar sin utgångspunkt i systemens mångfald och behandlar bl.a. de sociala förmånernas mål, typer och innehåll, **förhållandet mellan solidaritet och egenansvar**, det rättsliga skyddet, finansieringen och kvaliteten. Kommittén tar också upp användarnas och socialtjänsternas ställning. Det är nödvändigt att **trygga grundläggande sociala förmåner** på grundval av gemensamma regler på EU-nivå.

2. Inledning: bakgrund och nuläge

2.1 **Den europeiska socialpolitiken** grundar sig på bl.a. de mänskliga rättigheterna, lärdomarna från världskrigen⁽²⁾, fördragsprincipen om social marknadsekonomi, Europa 2020-målen, effektiva ekonomiers behov, uppdraget att bekämpa fattigdomen, fördragskapitlen om social-, sysselsättnings- och hälsopolitik, målet om social sammanhållning samt de gemensamma konkurrensreglerna enligt artikel 3 i EU-fördraget. Målet med socialpolitiken är enligt artikel 151 i EUF-fördraget bl.a. att främja sysselsättningen, förbättra levnadsvillkoren, åstadkomma ett fullgott socialt skydd och bekämpa utestängning. Den **europeiska sociala modellen** är ett uttryck för en unik värde- och kulturgemenskap⁽³⁾ där demokrati och rättsstatsprincipen förenas med socialt ansvar och solidaritet. EESK skulle vilja förstärka och framtidssäkra denna modell.

2.2 **Kommittén anser att socialpolitiken både som sådan och som ett medel för att varaktigt främja tillväxt och sysselsättning**⁽⁴⁾ bör vara en pelare i EU:s politik. EESK värdesätter de framsteg som redan gjorts inom sysselsättningspolitiken, vissa delar av samordningen samt arbetarskyddet. EESK framhåller på nytt effektiva välfärdssystemens investeringskaraktär⁽⁵⁾ och pekar på de ideella, sociala och materiella kostnaderna av bristande socialpolitik. EESK:s utgångspunkt är att effektiva, innovativa ekonomier och tillförlitliga, effektiva och ändamålsenliga sociala förmåner är beroende av varandra. Moderna sociala trygghetssystem kan **göra ekonomierna mer motståndskraftiga mot kriser**, främjar sysselsättningen och erbjuder t.o.m. en hög sysselsättningspotential även i mindre gynnade regioner⁽⁶⁾. Låga utgifter för bl.a. **aktiv inkludering, främjande av arbetssökandes egenmakt och möjligheter för barn och ungdomar** utgör inte några hållbara konkurrens fördelar med tanke på det moderna teknik- och informationssamhället, den demografiska utvecklingen⁽⁷⁾ och invandringen. **En vidareutveckling av systemen på grundval av gemensamma principer** kan bidra till att främja ökade lika möjligheter och rättvis konkurrens i EU.

2.3 Välfärds- samt hälso- och sjukvårdssystemen och liknande system syftar bl.a. till **nödvändig social utjämning**, fattigdomsbekämpning, subsidiärt tryggt uppehälle och social harmoni. Nästan alla EU-medborgare är beroende av stöd från socialtjänsterna i vissa skeden av livet. De sociala trygghetssystemen säkerställer bl.a. lämpliga ålderspensioner och garanterar ett kvalificerat omhändertagande av bl.a. människor i behov av vård och stöd.

2.4 **Arbetsgivare och arbetstagare** har ett intresse av bl.a. **möjligheten att förena arbete och familjeliv, hälsofrämjande åtgärder samt främjande av egenmakt**. Professionella socialtjänster främjar kommunikationsförmågan och förmågan att klara sig i vardagen samt kvalificering och tillhandahåller stöd bl.a. vid missbruksproblem och kriser samt för omvårdnad och uppfostran inom familjen.

⁽²⁾ Winston Churchills tal i Zürich 1946: "Vi måste bygga ett slags Europas förenta stater."

⁽³⁾ EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna; den europeiska sociala stadgan.

⁽⁴⁾ EUT C 143, 22.5.2012, s. 102.

⁽⁵⁾ Se COM(2013) 83, 20.2.2013 (EUT C 226, 16.7.2014, s. 21).

⁽⁶⁾ EUT C 143, 22.5.2012, s. 23, EUT C 271, 19.9.2013, s. 91, och EUT C 226, 16.7.2014, s. 21.

⁽⁷⁾ EUT C 161, 6.6.2013, s. 27.

2.5 EESK noterar att det finns stora **skillnader i de sociala trygghetssystemens effektivitet, tillförlitlighet och ändamålsenlighet** ⁽⁸⁾. Det finns visserligen välfungerande system i många medlemsstater, men en gemensam socialpolitisk debatt är till nytta för alla medlemsstater. Ett tryggt minimiuppehålle genom sociala förmåner/minimiinkomst, professionella sociala tjänster och en effektiv integrering på arbetsmarknaden och i samhället är inte garanterade överallt. I synnerhet hälso- och sjukvård är ofta inte tillgänglig för alla, t.ex. de som inte har råd med de officiellt eller inofficiellt begärda egenavgifterna, och i alla regioner och medlemsstater finns det inte professionella tjänster för bl.a. öppen vård och stöd till människor med funktionsnedsättning samt vid brister i uppfostran och utveckling. EESK konstaterar att den solidariska finansieringen och de rättsliga garantierna i vissa fall bör förbättras.

2.6 Nyligen visade en studie från Bertelsmann-Stiftung ⁽⁹⁾ på betydande skillnader mellan de sociala trygghetssystemens effektivitet, man konstaterade en oroväckande **utveckling beträffande fattigdom och rikedom** i EU och inom alla medlemsstater och man efterlyste ett större socialpolitiskt engagemang från EU:s sida. Studien visar att det kan finnas effektiva sociala trygghetssystem på platser där BNP är relativt låg och att bristfälliga sociala trygghetssystem också förekommer på platser där BNP är relativt hög. Fattigdomsutvecklingen äventyrar harmonin i samhället och den ekonomiska utvecklingen ⁽¹⁰⁾. De ökande skillnaderna mellan medlemsstaterna och de oroväckande politiska utvecklingstendenserna bör motverkas bl.a. genom socialpolitiska förslag.

2.7 **Den innehållsliga grunden för rekommendationerna till medlemsstaterna** och för krispolitiken bör förbättras. I stället för att i efterhand uppmana till humanitära åtgärder borde EU följa konsekventa socialpolitiska principer. Den tvivelaktiga skattefinansierade kompensationen för bankernas riskfyllda affärer bör stå i ett ansvarsfullt förhållande till investeringar i de sociala trygghetssystemens funktionsförmåga. Inremarknadsreglerna om t.ex. statligt stöd och offentlig upphandling har redan en betydande inverkan på de sociala trygghetssystemen och socialtjänsterna, utan att denna tydligt mäts mot socialpolitiska koncept.

2.8 I enlighet med det nya fördragsmålet om en **social marknadsekonomi** ⁽¹¹⁾ bör inremarknadspolitiken kompletteras med socialpolitiska aspekter ⁽¹²⁾. EESK noterar de aktuella uppmaningarna ⁽¹³⁾ och uppmanar kommissionen och Europeiska rådet att konkretisera och genomföra de socialpolitiska tillkännagivandena ⁽¹⁴⁾.

2.9 **En ny fas i den europeiska socialpolitiken kan bl.a. bygga vidare på följande förarbeten:** Rådet efterlyste redan 1992 en garanterad minimiinkomst ⁽¹⁵⁾. År 2000 fastställde rådet en social agenda. Enligt artikel 12 i den europeiska sociala stadgan ska medlemsstaterna tillhandahålla **system för socialt skydd**. I EU:s fördrag fastställs bl.a. målen om social sammanhållning och skydd av tjänster av allmänt intresse ⁽¹⁶⁾. ILO ⁽¹⁷⁾ har offentliggjort grundläggande normer för de sociala trygghetssystemen. Den nuvarande vitboken om EU:s socialpolitik offentliggjordes 1994. På EU-nivå finns en **rätt till tryggt uppehålle** ⁽¹⁸⁾. I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning fastställs viktiga normer.

⁽⁸⁾ Dokument inom ramen för den europeiska planeringsterminen, Caritas Europa: *The Future of the Welfare State*, 2012, dokument från Social Protection Platform.

⁽⁹⁾ Social Inclusion Monitor Europe (SIM) – Index Report *Social Justice in the EU – A Cross-national Comparison*, 2014.

⁽¹⁰⁾ OECD, *In It Together*, 2015: I de flesta länderna är klyftan mellan fattiga och rika större än på 30 år. I OECD-länderna tjänar den rikaste tiondelen av befolkningen i dag 9,6 gånger så mycket som den fattigaste tiondelen. Under 1980-talet uppgick denna kvot till 7,1.

⁽¹¹⁾ Artikel 3.3 i EU-fördraget.

⁽¹²⁾ T.ex. Friends of Europe, *Social Union*, 23.3.2015.

⁽¹³⁾ Se EU:s paket för sociala investeringar; KU Leuven, *Social Protection at the Top of the international Agenda*, 2014; EESK, *Towards a More Effective Europe 2020: Civil Society's Proposals for Boosting Social Inclusion and Competitiveness in Europe*, 4.12.2014; EESK, *En handlingsplan för Europa*, april 2014.

⁽¹⁴⁾ Se t.ex. COM(2014) 902 final, 28.11.2014; uppdragsbeskrivningen till kommissionsledamot Marianne Thyssen, 1.11.2014; Junckerkommissionens prioriteringar, 12.9.2014; det luxemburgska rådsordförandeskapet och socialministrarnas sammanträde den 16–17 juli 2015: att stärka den sociala dimensionen; rapporter från kommittén för socialt skydd.

⁽¹⁵⁾ Rådets rekommendation, 24.6.1992 (EGT L 245, 26.8.1992, s. 46).

⁽¹⁶⁾ Bl.a. artiklarna 2 och 3.3 i EU-fördraget, artiklarna 2.3, 14, 56, 107, 162 ff., 168, 174 och 175 tredje stycket i EUF-fördraget samt protokoll nr 26 till EUF-fördraget.

⁽¹⁷⁾ ILO:s rekommendationer från 2012, ILO:s *World Social Protection Report 2014–2015*.

⁽¹⁸⁾ EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna: artikel 1 jämförd med artikel 34.3.

2.10 **EESK efterlyser i sitt yttrande** SOC/482 i likhet med Europaparlamentet⁽¹⁹⁾, Regionkommittén⁽²⁰⁾ och sammanslutningar en adekvat minimiinkomst⁽²¹⁾. Kommittén har bl.a. aktivt drivit frågorna om socialtjänster, sociala företag, sociala investeringar, sysselsättning, artikel 9 i EUF-fördraget, ungdomsinitiativet, ekonomisk styrning och tjänster av allmänt intresse. Detta yttrande har många andra kopplingar till EESK- och andra EU-dokument som inte kan nämnas enskilt.

3. Allmänna kommentarer: yttrandets mål och innehåll

3.1 EESK koncentrerar sig här på en del av en nödvändig socialpolitisk agenda: en förbättrad **effektivitet och tillförlitlighet för förmånerna när det gäller såväl socialt skydd som social trygghet och hälso- och sjukvård**. Kommittén hänvisar till "sociala förmåner" som helt eller delvis finansieras **genom skatter eller socialförsäkrings-systemen** och som på ett kontrollerbart sätt omfattas av det offentliga socialpolitiska ansvaret genom sociallagstiftningen eller paritetiska avtal. I detta sammanhang är **inte typen av tillhandahållare avgörande**. "Sociala förmåner" i den mening som avses i detta yttrande kan tillhandahållas av offentliga och kommunala förvaltningar, socialförsäkringsorgan, självständiga sociala företag, välgörenhetsorganisationer och företag med olika rättsliga former. Alla dessa tillhandahållare benämns här "socialtjänster" om de själva tillhandahåller sociala tjänster. Begreppet "social förmån" omfattar här **alla typer av förmåner**, bl.a. tjänster och kontantförmåner inom den sociala sektorn och hälso- och sjukvårdssektorn. Med "socialförsäkring" avses paritetiska och/eller lagstadgade socialförsäkringar och/eller ömsesidiga försäkringar som fyller en funktion i de socialrättsligt eller paritetiskt reglerade sociala trygghetssystemen.

3.2 **Mångfalden av sociala trygghetssystem**, förmåner, begrepp och begreppsinnehåll förutsätter noggrannhet i den socialpolitiska diskussionen och i översättningarna. Medlemsstaternas system motsvarar respektive socialpolitik, kultur och historia. De bör vidareutvecklas i överensstämmelse med den europeiska sociala modellen. Man måste nå en ändamålsenlig balans mellan mångfalden av system och de nödvändiga gemensamma principerna⁽²²⁾.

3.3 EU bör skapa ett **gemensamt rum för debatten om socialpolitik**, utarbeta moderna normer och självt ta initiativ. Unionen bör främja konvergensen i vidareutvecklingen av de sociala trygghetssystemen. Socialpolitiska principer kan utgöra en innehållslig grund för kommissionens rekommendationer, särskilt inom ramen för den europeiska planeringsterminen, Europa 2020-strategin och den öppna samordningsmetoden, samt för tillämpningen av sociala konsekvensbedömningar enligt artikel 9 i EUF-fördraget⁽²³⁾. Sådana principer bör också tillhandahålla den innehållsliga grunden för ett bindande socialt grundskydd samt för EU-organens agerande och styrning⁽²⁴⁾, i synnerhet när det gäller krishantering, budgetövervakning och ekonomisk styrning.

3.4 Välfärdssystemen bör bedömas med avseende på deras **framtida hållbarhet**. Socialtjänsterna bör vara bundna av demokratiskt legitima mål av allmänt intresse, med respekt för deras konceptuella självständighet.

3.5 Beslut om att **bevilja sociala förmåner** till medborgarna fattas som regel av offentliga socialförvaltningar, socialförsäkringsorgan eller tredjepartstillhandahållare såsom läkare som förskriver en viss behandling. **Beslutet om att bevilja förmåner** måste särskiljas från **frågan om tillhandahållandet av förmånerna och finansieringen av dem**: Det finns bl.a. rena kontantförmåner till användaren med eller utan krav på att utnyttja vissa kvalificerade tjänster. Det finns sociala tjänster som tillhandahålls direkt av lokala myndigheter, andra socialförvaltningar eller socialförsäkringsorgan. Om de emellertid tillhandahålls av självständiga socialtjänster kan rättsförhållandet och finansieringen vara reglerade på mycket olika sätt: Det finns bl.a. tilldelningssystem, tjänste- och ersättningsavtal mellan socialtjänster och utbetalande organ, kostnadsersättning i efterhand, kupongsystem och direkt stöd som inte rör specifika fall till socialtjänster, särskilt för rådgivning och prevention. När det gäller avtals- och kupongsystem finansierar det offentliga utbetalande organet socialtjänsten direkt utifrån antalet ärenden. För alla system bör man ställa sig frågan om det finns ett tillfredsställande rättsligt skydd och om användarna har tillräckliga val- och inflytandemöjligheter.

⁽¹⁹⁾ Resolution, 20.10.2010 (2010/2039(INI)) (EUT C 70 E, 8.3.2012, s. 8), resolution, 15.11.2011 (2010/2039(INI)) (EUT C 153 E, 31.5.2013, s. 57).

⁽²⁰⁾ <http://toad.cor.europa.eu/corwipdetail.aspx?folderpath=ECOS-V%2f012&id=20923>.

⁽²¹⁾ EUT C 170, 5.6.2014, s. 23.

⁽²²⁾ I enlighet med detta måste man beakta medlemsstaternas befogenhet att fastställa grunddragen i sina sociala trygghetssystem enligt artikel 153.4 i EUF-fördraget.

⁽²³⁾ Se Europeiska fackföreningsinstitutets konferens *The sovereign debt crisis, the EU and welfare state reform*, 3.2.2015.

⁽²⁴⁾ I juli 2015 lade rådsordförandeskapet fram förslag om styrningsramens sociala dimension för socialministrarna.

3.6 Särskilt i socialförsäkringssystemen har **arbetsmarknadens parter en central roll**. Därför bör man prioritera deras medverkan i fastställandet av socialpolitiska principer. Statliga och kommunala socialförvaltningar, socialförsäkringsorgan och självständiga socialtjänster har en viktig roll bl.a. vid tillhandahållandet av sociala förmåner. Därför bör också deras företrädare konsekvent göras delaktiga inom deras ansvarsområden.

3.7 Mot bakgrund av att man måste finna en lämplig balans mellan medlemsstaternas befogenheter och de gemensamma europeiska värdena och rättvis konkurrens inom EU bör följande principer ge en innehållslig impuls för EU:s vidare socialpolitiska åtgärder.

4. Principer för välfärdssystemen

4.1 **Principen om minimiskydd: säkerställande av grundläggande, subsidiära sociala förmåner** för bl.a. tryggt uppehälle/minimiinkomst för människor utan tillräckliga inkomster från bl.a. sysselsättning, pension och andra sociala förmåner. Detta omfattar framtagande av gemensamma indikatorer för grundläggande sociala förmåner⁽²⁵⁾. Det finansiellt tryggade uppehållet bör åtminstone täcka **verkliga kostnader för livsmedel, logi, kläder, vatten, energi och grundläggande hälso- och sjukvård**.

4.2 **Behovsprincipen: utveckling och tillhandahållande av moderna och professionella sociala tjänster och hälso- och sjukvårdstjänster för de olika problemen** för bl.a. familjer, människor med funktionsnedsättning, sjuka, arbetslösa, ensamstående föräldrar, barn, anhörigvårdare, flyktingar, ungdomar⁽²⁶⁾ med utvecklingsproblem, föräldrar med uppfostringsproblem, hemvård och andra hushållsnära tjänster⁽²⁷⁾ samt hjälp vid överskuldssättning⁽²⁸⁾, missbruk, hemlöshet och psykosociala problem. Effektiva sociala tjänster omfattar bl.a. rådgivning, omsorg, handledning, stöd, vård, främjande av egenmakt, uppfostran, behandling och terapi⁽²⁹⁾. Eftersom det finns många olika orsaker till arbetslöshet och en nedåtgående spiral mot fattigdom bör undvikas, bör man stödja ett snabbt återinträde på arbetsmarknaden genom rättsligt garanterade, aktiva arbetsmarknadsåtgärder och fram till återinträdet garantera en rimlig ersättning till alla arbetssökande, framför allt unga arbetstagare på väg ut på arbetsmarknaden och kvinnor som vill återvända till arbetslivet efter ett långt uppehåll i karriären.

4.3 **Bestämningssprincipen: fastställande av tydliga socialpolitiska mål för sociala förmåner**, t.ex. lika möjligheter och rättvisa mellan generationerna, aktiv integration, utjämning av nackdelar, möjlighet att förena arbete och familjeliv, skydd mot riskerna i livet, prevention, krisstöd, deltagande på arbetsmarknaden och i samhället, ålderspension, främjande av egenmakt osv. Detta måste åtföljas av ett lämpligt socialrättsligt fastställande av typerna av förmåner, t.ex. pengar och/eller tjänst, öppen eller sluten behandling osv. I detta sammanhang måste man finna en balans mellan användarnas rätt till självbestämmande och målet om de sociala förmånernas effektivitet.

4.4 **Principen om tillgänglighet: säkerställande av sociala förmåners och i synnerhet sociala tjänsters lokala, tidsmässiga, ekonomiska och icke-diskriminerande tillgänglighet**. En solidarisk och hållbar finansiering, insyn i utbudet av tjänster och en konkret rättslig garanti med möjligheter till klagomål och överklagande främjar tillgängligheten. I förekommande fall bör krav på egenavgifter vara socialt välbalanserade och inte hindra tillträdet. Byråkratiska kontroller av det faktiska hjälpbehovet kan vara kontraproduktiva vid vissa förmåner såsom hjälp vid missbruk eller psykosociala problem. I synnerhet rådgivningstjänster och förebyggande tjänster bör aktivt erbjudas användaren.

4.5 **Proportionalitetsprincipen: förmånerna bör vara lämpliga och nödvändiga till sin typ och omfattning**. Detta bör beaktas vid skönsmässiga beslut och i sociallagstiftningen. De resurser som används bör stå i ett rimligt förhållande till det förväntade resultatet av en social förmån. Medborgarnas rättsliga skyldigheter när det gäller utnyttjandet av sociala förmåner eller andra slags beteenden samt förhållandet mellan rättigheter och skyldigheter bör också vara förenliga med proportionalitetsprincipen.

⁽²⁵⁾ EUT C 170, 5.6.2014, s. 23.

⁽²⁶⁾ AGJ, *The European Dimensions for Child and Youth Welfare*, 2015.

⁽²⁷⁾ EUT C 12, 15.1.2015, s. 16, och EUT C 21, 21.1.2011, s. 39.

⁽²⁸⁾ EUT C 311, 12.9.2014, s. 38.

⁽²⁹⁾ Se Dahme/Wohlfahrt, 2015.

4.6 Solidaritetsprincipen: finansieringen av de sociala förmånerna bör i huvudsak grundas på solidariska socialförsäkringssystem samt rättvisa och solidariska skattesystem. En solidarisk finansiering bör helst omfatta alla samhälls- och socialgrupper. Detta skulle stärka finansieringens tillförlitlighet, acceptans och hållbarhet. Odeklarerat arbete⁽³⁰⁾ och skatteundandragande skadar de sociala trygghetssystemen. Den demografiska och ekonomiska utvecklingen kan göra att det verkar lämpligt att inkludera alla inkomstslag, även t.ex. kapitalinkomster. Bättre samordning av skatte- och finansieringssystemen i EU kan förbättra finansieringsbasen. Privata investeringar, donationer, medborgerligt och religiöst engagemang och medel från stiftelser utgör välkomna kompletteringar till den vanliga finansieringen, men kan inte uppfylla några rättsanspråk eller säkerställa någon infrastruktur.

4.7 Principen om egenansvar: arbetssökande och personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden osv. bör få stöd genom sociala tjänster och incitamentsystem med målet att de helt eller delvis ska förtjäna sitt uppehälle på egen hand. Medborgarna bör kunna åtnjuta ett kompletterande försäkringsskydd inom ramen för paritetiska avtal som kompletterar de offentliga systemen och förhandlas fram och förvaltas utan vinstsyfte. Professionellt stöd för att utveckla yrkeskvalifikationer och personliga färdigheter såsom kommunikationsförmåga, social kompetens och förmåga att klara sig i vardagen är ofta en förutsättning för en tillräcklig förmåga till egenansvar och socialt ansvar. När det gäller bibehållandet av den individuella hälsan kan en hälsosam livsstil främjas av de sociala trygghetssystemen med hjälp av erbjudanden om förebyggande åtgärder och incitament och genom bättre konsumentskydd.

4.8 Principen om delaktighet: alla förmåner bör själva eller i kombination med andra förmåner bidra till medborgarnas deltagande i samhället. Deltagande i samhällslivet omfattar också deltagande i arbetslivet, det kulturella livet och det politiska livet samt delaktighet i den samhälleliga välfärden.

4.9 Strukturprincipen: en lämplig utformning av det rättsliga och finansiella förhållandet mellan användare, offentliga eller – beroende på systemet – i förekommande fall självständiga socialtjänster, offentliga socialförvaltningar eller socialförsäkringsorgan. När självständiga socialtjänster görs delaktiga i de offentliga välfärdssystemen genom t.ex. sociallagstiftning och finansiering bör de förmåner som de tillhandhåller, särskilt dessas finansiering och tillgänglighet, vara förenliga med de principer som anges här. Sådana socialtjänster bör vara solidariskt finansierade och socialrättsligt reglerade på ett sådant sätt att de kan tillhandahålla högkvalitativa förmåner till hela befolkningen.

4.10 Principen om användarnas självbestämmande: användarna är inga objekt, utan medproducenter av stödet och förmånsberättigade medborgare. De bör inom en lämplig budgetram kunna välja mellan olika former av förmåner, t. ex. öppen eller sluten behandling och andra former såsom stödboende. Vilket slags stöd som är lämpligt beror på individens situation, det faktiska behovet av professionell hjälp, som ska kontrolleras av utbildade specialister, samt individens önskemål och de lokala förhållandena. När självständiga socialtjänster görs delaktiga i de offentliga välfärdssystemen genom t.ex. sociallagstiftning och finansiering bör användarna kunna välja mellan olika socialtjänster.

4.11 Principen om rättssäkerhet: rättsligt skydd av förmånerna, vid behov genom sociallagstiftning eller liknande demokratiskt grundade rättsliga instrument i medlemsstaterna. Socialrättsligt bör dessa bestämmelser omfatta rättsanspråk, regler för skönsmässig bedömning, användarnas samarbetskyldigheter, beskrivning av förmånsvillkor, möjligheter till klagomål eller överklagande, i förekommande fall offentlig kontroll av privata tillhandahållare av offentliga förmåner, kvalitetsregler och garantier för tillgänglighet, infrastrukturkrav, finansieringsmetod osv. Användarnas rättsliga ställning och rättsanspråk bör vara garanterade åtminstone när det gäller grundläggande sociala tjänster och hälso- och sjukvårdstjänster. Skönsmässiga beslut kan på vissa tjänsteområden ge möjlighet att ta större hänsyn till omständigheterna. Utsatta personers välfärd bör vara föremål för särskilt rättsligt skydd⁽³¹⁾. Självständiga socialtjänster behöver en skyddad rättslig ställning och icke-diskriminerande tillgång till tillhandahållandet av förmåner, om det inte handlar om monopolsystem. I vissa medlemsstater stöder en grundlagsstadgad socialstatsbestämmelse socialpolitikens ställning och tryggar grundläggande sociala förmåner även i kristider.

⁽³⁰⁾ EUT C 458, 19.12.2014, s. 43.

⁽³¹⁾ T.ex. barn och ungdomar, gravida kvinnor samt personer som är i behov av stöd eller som inte är rättskapabla.

4.12 **Principen om det allmänna bästa: företags- och organisationsformer som särskilt är inriktade på det allmänna bästa och främjar delaktighet** ⁽³²⁾ såsom icke-vinstdrivande organisationer, sociala företag, offentliga organ, föreningar, vissa slags stiftelser och kooperativ, användarorganisationer och andra aktörer i det civila samhället bör omfattas av lämpliga ekonomiska och rättsliga villkor. Det bör föras en fördjupad socialpolitisk debatt om finansiering genom skatter eller socialförsäkringsavgifter av vinstdrivande företag som är verksamma på detta område, och det behövs lämpliga kontroller och åtminstone en ram för vinstutdelning.

4.13 **Principen om öppenhet: socialtjänster och offentliga förvaltningar bör använda offentliga medel på ett öppet sätt.** Allmänheten bör ha tillgång till de rättsliga grunderna och motiveringarna till förmåns- och tilldelningsbeslut osv.

4.14 **Principen om sammankoppling:** människornas vardag, de förändrade livsmönstren, de nya familjeformerna, åldrandet och invandringen förutsätter **integrerade och sammankopplade tjänster** ⁽³³⁾. Segregation, utestängning och diskriminering bör undvikas.

4.15 **Likhetsprincipen: användare, socialförvaltningar och socialtjänster bör ha rättsligt fastställda och verkställbara rättigheter och skyldigheter.** Om sanktioner eller ersättningar föreskrivs vid överträdelser bör dessa vara tillämpliga inte bara på användarna utan också på de offentliga socialförvaltningarna.

4.16 **Kvalitetsprincipen: sociala tjänster bör åtföljas av kvalitetssäkringsåtgärder.** Behovsbedömningen, planeringen och genomförandet av åtgärderna bör bygga på socialvetenskapliga rön och sakkunskap. Individanpassade tjänster bör stärkas genom fortbildning, professionalisering samt lämpliga löner och arbetsvillkor inom ramen för den fria förhandlingsrätten. Kvalitetsramen för tjänster av allmänt intresse i Europa ⁽³⁴⁾ kan utgöra en förebild för EU-rekommendationer för socialtjänster. När det är lämpligt i kompletterande syfte bör rekrytering av och vägledning för volontärer uppmuntras.

4.17 **Samordningsprincipen: hanteringen av gränsöverskridande ärenden när det gäller förmåner inom social trygghet och socialt skydd** bör förbättras. I dessa fall bör man beakta de utbetalande organens samt avgifts- och skattebetalarnas bärkraft, liksom principen om solidaritet i samhället och proportionalitetsprincipen. En ensidig belastning av särskilt effektiva nationella system måste undvikas.

Bryssel den 17 september 2015.

Henri MALOSSE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽³²⁾ EESK:s initiativ för socialt företagande.

⁽³³⁾ Kocher/Welti, 2010.

⁽³⁴⁾ Se meddelandet "En kvalitetsram för tjänster av allmänt intresse i Europa" (COM(2011) 900 final).

BILAGA

från facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna avlogs till förmån för ändringsförslag, men fick minst en fjärdedel av rösterna:

Punkt 1.3

När de socialpolitiska principerna för en konvergerande vidareutveckling av de sociala trygghetssystemen utarbetas måste man beakta **medlemsstaternas befogenheter och de politiska och kulturella skillnaderna mellan de sociala trygghetssystemen**, och man bör så långt det är möjligt verka för samförstånd mellan medlemsstaterna.

Resultat av omröstningen om ändringsförslag 1:

Röster för: 105

Röster emot: 51

Nedlagda röster: 15

Punkt 4.2

Behovsprincipen: utveckling och tillhandahållande av moderna och professionella sociala tjänster och hälso- och sjukvårdstjänster för de olika problemen för bl.a. familjer, människor med funktionsnedsättning, sjuka, arbetslösa, ensamstående föräldrar, barn, anhörigvårdare, flyktingar, ungdomar⁽¹⁾ med utvecklingsproblem, föräldrar med uppfostringsproblem, hemvård och andra hushållsnära tjänster⁽²⁾ samt hjälp vid överskuldssättning⁽³⁾, missbruk, hemlöshet och psykosociala problem. Effektiva sociala tjänster omfattar bl.a. rådgivning, omsorg, handledning, stöd, vård, främjande av egenmakt, uppfostran, behandling och terapi⁽⁴⁾. Eftersom det finns många olika orsaker till arbetslöshet och en nedåtgående spiral mot fattigdom bör undvikas, bör man stödja ett snabbt återinträde på arbetsmarknaden genom rättsligt garanterade, aktiva arbetsmarknadsåtgärder och fram till återinträdet låta de ekonomiska förmånerna återspegla bl.a. den hittillsvarande levnadsstandarderna eller de avgifter som betalats.

Resultat av omröstningen om ändringsförslag 3:

Röster för: 119

Röster emot: 53

Nedlagda röster: 9

Punkt 4.4

Principen om tillgänglighet: säkerställande av sociala förmånens och i synnerhet sociala tjänsters lokala, tidsmässiga, ekonomiska och icke-diskriminerande tillgänglighet. En solidarisk och hållbar finansiering, insyn i utbudet av tjänster och en konkret rättslig garanti med möjligheter till klagomål och överklagande främjar tillgängligheten. Krav på egenavgifter kan vara användbara styrinstrument. De bör vara socialt välbalanserade och inte hindra tillträdet. Byråkratiska kontroller av det faktiska hjälpbehovet kan vara kontraproduktiva vid vissa förmåner såsom hjälp vid missbruk eller psykosociala problem. I synnerhet rådgivningstjänster och förebyggande tjänster bör aktivt erbjudas användaren.

⁽¹⁾ AGJ, *The European Dimensions for Child and Youth Welfare*, 2015.

⁽²⁾ EUT C 12, 15.1.2015, s. 16, och EUT C 21, 21.1.2011, s. 39.

⁽³⁾ EUT C 311, 12.9.2014, s. 38.

⁽⁴⁾ Se Dahme/Wohlfahrt, 2015.

Resultat av omröstningen om ändringsförslag 4:

Röster för: 114

Röster emot: 59

Nedlagda röster: 13

Punkt 4.7

Principen om egenansvar: arbetssökande och personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden osv. bör få stöd genom sociala tjänster och incitamentssystem med målet att de helt eller delvis ska förtjäna sitt uppehälle på egen hand. Medborgarna bör ges incitament och möjligheter till kompletterande och rimligt privat försäkringskydd med låg risk. Professionellt stöd för att utveckla yrkeskvalifikationer och personliga färdigheter såsom kommunikationsförmåga, social kompetens och förmåga att klara sig i vardagen är ofta en förutsättning för en tillräcklig förmåga till egenansvar och socialt ansvar. Även att bibehålla hälsan är delvis den enskilda individens ansvar. En hälsosam livsstil kan främjas av de sociala trygghetssystemen med hjälp av erbjudanden om förebyggande åtgärder och incitament och genom bättre konsumentskydd.

Resultat av omröstningen om ändringsförslag 5:

Röster för: 117

Röster emot: 62

Nedlagda röster: 11
